

Ha-Mim

Tahkiki İmân Eğitimi Çalışmaları

“Vakadan Vâhid’e” (Muhakemat Ders Notları-1)

Ali Mermer · Tuesday, August 26th, 2014

Vakadan hareket ederek Vâhid'i tanıma

Muhakemat, 1. Makale, 8. Mesele

İşaret

Ehl-i zahiri hayse-beyse vartalarına atanlardan birisi, belki en birincisi, imkânâtı, vukuâta karıştırmak ve iltibas etmektir. Mesela diyorlar: “Böyle olsa, kudret-i İlâhiyede mümkündür. Hem ukûlümüzce azametini daha ziyade delâlet eder. Öyleyse bu vaki olmak gerektir.”

Heyhat! Ey miskinler! Nerede aklınız kâinata mühendis olmaya liyakat göstermiştir? Bu cüz’î aklınızla hüsn-ü küllîyi ihata edemezsiniz. Evet, bir zira’ kadar bir burun altından olsa, yalnız ona dikkat edilse, güzel gören bulunur!

Hem de onları hayrette bırakan tevehhümleridir ki, imkân-ı zâtî, yakîn-i ilmîye münafidir. O halde yakîniye olan ulûm-u âdiyede tereddüt ettiklerinden, lâ edrî'lere yaklaşıyorlar. Hattâ utanmıyorlar ki, mesleklerinde lâzım gelir: Van Denizi, Sübhan Dağı gibi bedihî şeylerde tereddüt edilsin. Zira onların mesleğince mümkündür, Van Denizi düşâb ve Sübhan Dağı da şekerle örtülmüş bala inkılap etsin. Veyahut o ikisi, bazı arkadaşımız gibi küreviyetten razı olmayarak sefere gittiklerinden, ayakları sürçerek umman-ı ademe gitmeleri muhtemeldir. Öyleyse, deniz ve Sübhan, eski halleriyle bakî olduklarını tasdik etmemek gerektir!

Elâ! Ey mantıksız miskin! Neredesiniz? Bakınız. Mantıkta mukarrerdir, mahsûsattaki vehmiyat bedihiyattandır. Eğer bu bedaheti inkâr ederseniz, size nasihate bedel tâziye edeceğim. Zira ulûm-u âdiye sizce ölmüş ve safsata dahi hayat bulmuş derecesindedir.

Dördüncü belâ ki, ehl-i zahiri teşviş eder; imkân-ı vehmîyi, imkân-ı aklî ile iltibas ettikleridir. Halbuki, imkân-ı vehmî esassız olan ırk-ı taklitten tevellüdle safsatayı tevlid ettiğinden, delilsiz olarak herbiri bedihiyatta bir “belki,” bir “ihtimal,” bir “şekke” yol açar. Bu imkân-ı vehmî, galiben

muhakemesizlikten, kalbin zaaf-ı âsâbından ve aklın sinir hastalığından ve mevzu ve mahmulün adem-ı tasavvurundan ileri gelir. Halbuki, imkân-ı aklî ise, vâcib ve mümteni olmayan bir maddede, vücut ve ademe bir delil-i kat'îye dest-res olmayan bir emirde tereddüt etmektir. Eğer delilden neş'et etmişse makbuldür; yoksa muteber değildir.

Bu imkân-ı vehminin ahkâmındandır ki, bazı vehhamlar diyor: "Muhtemeldir, burhanın gösterdiği gibi olmasın. Zira akıl herbir şeyi derk edemez. Aklımız da buna ihtimal verir."

Evet, yok; belki ihtimal veren vehminizdir. Aklın şe'ni burhan üzerine gitmektir. Evet, akıl herbir şeyi tartamaz; fakat böyle maddiyatı ve en küçük hâdimi olan basarın kabzasından kurtulmayan bir emri tartar. Faraza tartmaz ise, biz de o meselede çocuk gibi mükellef değiliz.

İmkânâtı vukuâta karıştırmamak

Muhâkemat kitabının birinci makalesi, 8. Meselesinde, Kur'ân okunmasında takip edilecek prensiplerin uygulanması anlatılır. Kur'ân okurken, akıl ile nakil tenakuz ederse akıl esas alınacaktır. Fakat bu akıl nasıl olmalıdır? Bu sorunun cevabını anlamak için birinci makaledeki 12 mukaddemede örneklerle tatbikatlar, uygulamalar yapılır.

8. meselede anlatılan uygulamayı daha iyi anlamak için şöyle bir argümanla muhakeme yapabiliriz:

Soru: Allah herşeyi yaratmaya kadir midir?

Cevap: Öyle diyorlar, öyle diyoruz.

Soru: Allah, İslam'ın düşmanlarını öldürüp yerle bir edip, onların bağlarını, bahçelerini, ormanlarını, binalarını yıkabilir mi?

Cevap: Yapabilir. Kudreti sonsuzdur, mesela dağları olduğu yerden patlatıp dağıtabilir. Bütün Müslümanları zengin edebilecek kaynaklarla donatabilir.

Bu cevaplar çok hoşumuza gider ve hemen "İnşallah yapar" deriz.

Soru: Allah'ın dünyayı yuvarlak değil de düz tabaka şeklinde yaratması mümkün mü?

Cevap: Mümkün.

Bu düşünce tarzının hepsi fasittir, hepsi yersizdir, hepsi mantıksızdır. Bu soruların hepsi mantıksızdır. Metne dönerek bu soruların mantıksızlığını anlamaya çalışalım.

"Ehl-i zahiri hayse-beyse vartalarına atanlardan birisi, belki en birinci, imkânâtı, vukuâta karıştırmak ve iltibas etmektir."

Sorulardaki gibi yaratmaya Allah'ın kudreti tabii ki yeter, Allah isterse kainatı 4 köşe de

yaratabilirdi. Bütün bunlar vartalardır. İnsanların düştüğü en birinci hata, imkanatı vukuata karıştırmak ve iltibas etmektir. “Allah dünyayı dört köşe yaratabilir mi?” sorusu saçmadır. Allah öyle bir şey yaptı mı, bilmiyoruz fakat dünyaya baktığımızda yuvarlak olduğunu görüyoruz. Vukuata bakmak zorundayız. Peki, vukuat nedir? Vukuatta dünya yuvarlaktır, üst taraftan biraz basık görünür, kendi etrafında döner, ayrıca güneşin etrafında döner, güneş sistemiyle beraber belli bir galaksinin içerisinde başka bir merkeze bağlı olarak döner. Vukuat budur. Fakat biri çıkıp da “Dünya bu şeklin dışında da olabilirdi. Allah’ın buna kudreti yetmez mi?” demesi, mantığı kullanmamaktan başka bir şey değildir.

Bu çıkış yerine, “Dünyanın gördüğüm şekliyle varlığını nasıl izah edebilirim? Bunu tesadüf yapabilir mi? Kendi kendine gidebilir mi?” sorularını sorabilmeliyim. Vaka üzerinde konuştuğumuzda, dünyanın bu şekilde oluşunu şu kainat içerisinde bir başka sebebe dayandırabiliyorsam dayandıracam. Mesela, atom tanecikleri dünyayı güzel planladılar, aralarında anlaştılar, dönmesi kolay olsun diye ‘yuvarlak yapalım’ dediler. Böyle bir izah tarzına veya piyasada var olan “tesadüf” gibi savunma ifadelerine karşı “Delilin var mı?” diye sormak gerekir.

Gördüğümüz vakaya dayanarak cümle kurmalıyız ve ona göre konuşmalıyız. “Allah’ın kudreti sonsuzdur” diyenlere karşı “Bunu nereden çıkarttın? Allah dediğin kim? Bu kavramla ne demek istiyorsun?” diyerek onu vakaya çağırmalıyız, gözlemlemeye çağırmalıyız. Gözümüzün önünde yuvarlak bir dünya var, çok ince hesaplarla dönüşünü tamamıyor, işleyiş düzeninde hiçbir aksaklık yok. Bütün bunları nasıl izah edersiniz? Bunlara, “tesadüfen böyle olmuş” denilebilir mi? Dünyada, gezegenlerde, galaksilerde, atomun kendisinde, elektronlarda, hücrelerde hiçbir yerde tesadüfen oluşmanın izine rastlayamazsınız. Bütün bunlara tesadüfen oluşmuş demek mantıksız konuşmaktır.

Peki, bu mükemmelliği nasıl izah edebilirim? Dünyaya bakıyorum ve oluşundaki o mükemmel nizamın, kainatın tümünde cari olan ve kainata tamamen hakim olan nizamın bir parçası olduğunu görüyorum. O zaman kainatı kim yaptıysa, her bir parçasını da o kainatın tümünün bir düzen dahilinde ahenk halinde varlığını devam ettirmesi için böyle bir kainatı yaratmaya iradesi, gücü, ilmi yeten bir kaynağın tercih etmiş olduğunu anlıyorum. Bunu tesadüfle izah edemem; tesadüf diyebilmem için akıl hastası olmam gerekir. Elimizdeki mükemmel bir bilgisayarı veya cep telefonunu, “Elektron parçacıkları bir araya gelmiş ve oluşmuşlar, böylece devam edip gidiyorlar” dediğimde beni akıl hastanesine bile almazlar çünkü tedavisi mümkün olmayan mantık hastasıyım.

Nasıl oluyor da insanlar böyle konuşuyor? Bazı insanlar buradaki mantıki tutarsızlığı görüyor ve “Siz Allah’a inandık ve herşeyi Allah ile izah ettik, diye bitiriyorsunuz” şeklinde suçluyorlar. Allah’a inancı da laboratuvarın penceresinden dışarı atarak, “Allah’a inanç saçma” diyerek işine başlıyor. Eğer biz de imkanatı vukuata karıştırmak konuşursak adama haklılık payı vermiş oluruz. Yani inananların saçma bir mantığa sahip oldukları konusunda onları tasdik etmiş oluruz. İnanmadığını söyleyen insanların genellikle bize getirdikleri gerekçelerin içerisinde, inandığını söyleyenlerin tutarsız iddiaları yatar. İnanmayanlar şöyle diyor; “Bu Müslümanlar da Allah diye bir şey tutturdular, kudreti her şeye yetmiş, nereden buldunuz bunu, böyle saçma şey olmaz.” Eğer biz de mantıkî tutarlılığı olmayacak şekilde inancı savunursak, inançsızlığı desteklemiş oluruz. Bu da bizim boynumuzun vebalidir. Said Nursi’nin bütün kavgası,

mücadelesi, düşünce tarzına getirmiş olduğu tecdid burada yatar. Dini savunuyorum derken, dinsizliği desteklememek, dinsizlik fikrine kapı açmamak gerekir. Ya bilerek konuşacağız yahut susacağız. En azından “Ben bilmiyorum, babam öyle söyledi onun için o şekilde inanıyorum, babam iyi bir adamdı” şeklinde konuşarak bilmediğimizi belirtebiliriz. Eğer konuşacaksak, delilimizi getirmemiz gerekir. Kur’ân’ın Bakara suresinin 111. Ayeti kerimesinde “Eğer doğru söylüyorsanız delilinizi getirin” buyrulmaktadır. Bu nedenle imkanatı vukuata karıştırmamalıyız. “Allah’ın herşeye kudreti yeter” diye delilsiz konuşmak yerine vakada neler var, onları göstermek gerekir.

“Hem ukûlümüzce azametini daha ziyade delâlet eder.”

“Allah’ın ayı topraktan değil de, nurdan yaratması O’nun kudretine daha güzel delalet ederdi” şeklindeki safsatalar hiçbir vukuata dayanmayan kafadan atma fikirlerdir. Bu tür safsatalara karşı delil arayan insan ise aya gider ve onun nurdan yaratılmadığını görünce “Bu Müslümanların bildiği falan yok, ‘Benim Allah’ım herşeyi yapar’ diye tutturmuş gidiyorlar” der. Aklına ve kendi düşüncesine dayanarak, ayın nurdan yaratılmasının O’nun azametini daha ziyade dalalet edeceğini söyleyen insan, kafasından atarak konuşur. Halbuki vakalar üzerinde mütalaa edilmesi gerekir. “Dağ, taş, toprak, su, hava var ve bunlar şöyle yaratılmış, şöyle formu var, böyle hareket ediyor” diyerek tespit etmeliyiz. Sonra “Bu gördüklerimizin varlık nedeni ne olabilir?” diye sormalıyız, “Kendi kendine veya tesadüfen olabilir mi?” diye araştırmaya başlamalıyız. Eğer kendi kendine olduğuna dair ikna oluyorsak, aklımız bunu onaylayabiliyorsa Allah’a inanmaya gerek yoktur; zaten dilimiz, “Allah var” dese de aklımız “gerek yok” der. Ama bu anlayıştaki insanlar “Müslüman diye bilinen bir toplumda yaşayan insanlar ‘Allah diyor’, biz de Allah deyip geçiştirelim, başımız belaya girmesin. Birisi çıkar ‘kafir’ der, ‘cehenneme gideceksin’ gibi laflar eder, moralimiz bozulur. ‘Müslümanım’ de geç git.” şeklinde tavır sergilerler.

Gerçekten aklım ve kalbim, kendi kendine tesadüfen olmuş, diyebiliyor mu? Bütün bu varlıkların tesadüfen olduğunu onaylayabiliyor muyum? İster inançlı, ister inançsız insan olsun, evine gelmiş bir zarfı ve içindekini merak etmeyip, “Boş ver, kendi kendine olmuş” diyerek o zarfı eline almaması, içine bakmaması, okumaması mümkün değildir. Bu davranışı gösterecek dünyada ancak bir avuç insan çıkar. Her insan evinde bulduğu bir zarfı hemen eline alır, kimin gönderdiğini merak eder, nereden geldiğine bakar, içinde ne olduğunu öğrenmeye çalışır, hemen o mektubu bir sebebe bağlamak ister. Zarfın içerisinde bir şeylerin var olduğunu göstererek bir kasta bağlar. Bu kast nereden geliyor diye araştırır. Daha zarfı görmeden “Benim babam bana isterse herşeyi gönderir” iddiasında bulunulduğunda, babasından geldiğine dair delilinin olup olmadığı sorulur. Bu durumda zarfın üzerindeki gönderenin adresi ve içerisindeki mektubun altındaki imzanın babasına ait olduğunu göstererek bir hükme varır. “Bu mektubu bana babam gönderdi. Babam mektup gönderendir” sonucuna ulaşılır. Bu örnekte olduğu gibi vakadan başlayarak sonucu bulmalıyız.

Dünya yuvarlak olarak yaratılmış, ay da o şekilde yaratılarak şu andaki konumlarına yerleştirilmiştir. Yani takvim gibi, bana her gün nerede, ne zaman, ayın hangi gününde, hangi mevsimde olduğumu bildirecek şekilde ayarlanmıştır. Günümüzde insanlar cep telefonlarından zamanını öğreniyor ama ay ve dünya mükemmel bir düzen içerisinde

insanlara hizmet edecek şekilde konumlandırılmıştır. Elektronik cihazlara gerek kalmadan insan aya bakarak şu mevsimdeyiz, şu aydayız, şu gündeyiz diyebilir. Çünkü yaratılıştaki böyle bir vaka var ve ben de bu vakadan günlerimi, nerede olduğumu, hangi konumda olduğumu bir düzen dahilinde kasıtlı bir şekilde bana öğretilmiş görürüm. Bundan anlıyorum ki ayı oraya yerleştiren, dünyaya beni koyan, onu görebilmem için diğerlerinden daha büyük dikkati çekecek şekilde bana yaklaştıran kasıtlı bir işlem vardır. Sonra bu vakadan başlayarak “Bu işlem kendi kendine tesadüfen olur mu?” diye sorabilmeliyim. Cevabım hayır olacaktır. Çünkü bu ayı buraya yerleştiren güneş sistemini, galaksi sistemini, benim ihtiyacımı, insan olarak neredeyim, ne zamandayım, hangi gündeyim, yani sosyal ilişkilerimi nasıl ayarlayacağımı, nasıl düzenleyeceğimi bilen birisi burayı kasıtlı olarak sanki bana saray gibi hazırlamış ve beni buraya göndermiş. Demek ki “Bu dünyada sahipsiz, kendi kendine oluşmuş değilim, kasıtlı olarak buraya yerleştirilmiş bir misafirim. Her şey bana ikram edilecek şekilde hazırlanmış” şeklinde kendimi tarif ederim. “İşte beni burada misafir edendir bu kainatın Sahibi” sonucuna ulaşırım. Çünkü O’nun kudretinin bütün delillerini ben vaka olan şu alemde görüyorum. Vakaya göre konuşmak ancak bu tarzda olur. (Devamı)

Not. Fatma Özten tarafından hazırlanmıştır.

This entry was posted on Tuesday, August 26th, 2014 at 2:03 pm and is filed under [Kainat ve İnsan](#), [Risale-i Nur Okumaları](#), [Usûle Dair](#)

You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. You can skip to the end and leave a response. Pinging is currently not allowed.